

MGR. KLÁRA PUČEROVÁ: ARCHITEKT ANTONÍN TENZER DISERTAČNÍ PRÁCE POSUDEK OPONENTA

Mgr. Klára Pučerová předkládá k obhajobě monografii architekta Antonína Tenzera. Potřeba zpracování zvoleného tématu a jeho aktuálnost leží mimo jakoukoli pochybnost. Autorka definuje cíl své disertační práce jednoduše: „*maximálně rozšířit portfolio známých staveb, na jehož základě jsem definovala architektova hlavní témata i aktuální problémy, na něž reagoval.*“ (s. 5) Důraz logicky kladla na zdravotnické stavby jako těžiště Tenzerovy tvorby, ústředním bodem se ale stalo klíčové Tenzerovo dílo, pražský hotel Jalta.

Kvalitu posuzované Tenzerovy monografie zakládá především délka a kontinuita výzkumu, jehož je výsledkem. Studii o předválečné a válečné periodě Tenzerovy tvorby *Architekt Antonín Tenzer: Projekty a realizace 1930 – 1945* obhájila autorka jako diplomovou práci již v roce 2007. (Tato práce je sice zmíněna v úvodu na s. 10, ale bez bibliografického odkazu a chybí i v jinak důkladné bibliografii.) Poté dokázala získat přístup k Tenzerově pozůstalosti a k archivu hotelu Jalta. Ocenit je ale třeba také jen zdánlivě samozřejmý fakt, že zjevně zná všechny stavby, o nichž píše, z autopsie, i rozsah provedených archivních rešerší. Rozšířený a zpřesněný soupis Tenzerova díla je tak plně věrohodný a představuje cenný badatelský výsledek sám o sobě.

Autorka zvolila pro výstup svého výzkumu formu klasické monografie, pro jejíž uspořádání spojila hledisko chronologické a typologické. Úplné přehlednosti tím ovšem nedosáhla, v logice stavby textu to občas zaskřípe. Na vině není zvolený skladbný princip, nelze se na něj ale mechanicky spolehnout, jak autorka zjevně činí. Ostrý střih, s nímž pracuje, tak na řadě míst textu může čtenáři ztížit čtení, byť nikde zřejmě nehrozí zbloudění a jde jen o jisté čtenářské nepohodlí z práce, jež na něm autorka nechala.

Záměrně přecházím hned v úvodu k literární stránce předložené disertace, abych následujícími poznámkami oddělil její problémy od problémů stránek odborných. Poněkud nesoustavnou biografii, v níž postrádám například více údajů ke školení u Pavla Janáka, vyčlenila autorka do samostatné vstupní kapitoly. Jako uvedení do problematiky samozřejmě kompozičně výhodné, klade to ale nároky na udržení měřítko a také způsob, jímž se do životopisu autora integrují jeho díla. Nelze říci, že by Klára Pučerová těmto nárokům vždy dostála. Text je samozřejmě určen odbornému publiku, nicméně jednosměrnost času čtení platí pro jakýkoliv text. Mezer je tu pak zhruba stejně jako duplicit, z nichž nevádí jen ty, jež čtenář může považovat za funkční.

Některé formulace příliš zjednodušují a neznalého čtenáře by zavedly. Například o Tenzerových a Podzemného směrných a zastavovacích plánech Zvírotic, Přerova a Kralup nad Vltavou, jeslích ve Valašském Meziříčí, Kralupech nad Vltavou a Mostku v Podkrkonoší a dalších poválečných stavbách autorka napíše: „*V těchto projektech opět revidovali funkcionalistické prostředky, zčásti pod vlivem návratu k národním tradicím i obdivu skandinávské architektury, zčásti vlivem prosazování standardizace.*“ (s. 33) Jistá formulační neobratnost přináší místy paradoxní tvrzení. Namátkou zvolený příklad: „*Mezi mladými výtvarníky vynikali renomovaní tvůrci Anatonín Kybal a Stanislav Libenský, mnozí z nich získali medaile na výstavě v Bruselu.*“ (s. 35) Naštěstí nikde to nezpůsobí omyl věcného charakteru, jen zatěžuje jazykovou úroveň studie.

Občas se vloudí i nepřesnost terminologická: Většinou jde o vyslovené marginálie, smysl nijak nemění, je-li například národní podnik Restaurace a jídelny, investor hotelu Jalta, označen za podnik státní (s. 53) nebo předmět výzkumu akademika Františka Běhounka nazván radiologií (pozn. 279 na s. 92). Podobně u funkcionalistické budovy s plochou střechou nezní nejlépe termín *podkroví* (s. 39), ale je zřejmé, co měla autorka na mysli. Finální redakci nicméně neměly uniknout překlepy ve jménech (např. Nusim Necis v pozn. 194 na s. 69) či titulech písemností (např. Vlna rustikalistu v pozn. 373 na s. 112–113). Ne vždy ale jde o vyslovené marginálie: *monumentalita* a *monumentalismus* nejsou synonyma (na více místech práce), stejně tak *muzejní* a *muzeální* (s. 48).

Za pozitivní rys práce považuji fakt, že se autorka nikterak nevyhýbá hodnotícím soudům, i když jimi nijak neplytvá. Zdaleka všechny ale nejsou pro čtenáře věrohodné a některé dokonce ani srozumitelné jednoduše proto, že chybí argumenty, proč tak autorka soudí, nebo není vysloven důvod, proč vůbec soudí. Proč například autorka míní, že „*Karel Teige označil tuto stavbu (Krejcarovo sanatorium Machnáč v Trenčianských Teplicích) trochu neprávem za předobraz koldomu*“ (s. 68), se čtenář nedozví. Ještě jeden namátkový příklad stejné příčiny a odlišného důsledku: Nijak doloženo není, že pro Tenzera „*Kejcarův ateliér neznamenal jen setkání s intelektuální a uměleckou elitou Prahy, ale také seznámení s Bauhausem a idejemi sovětské avantgardy*“ (s. 25), konstatuje se jen možnost.

Drobné výhrady lze mít také k práci s literaturou. Nevím, proč například autorství a dataci Domu potravin autorka opírá o poslední vydání Pocheho průvodce *Prahou krok za krokem*, máme-li například heslo Jiřiny Mukové v příslušném svazku *Uměleckých památek Prahy*, příslušnou pasáž a údaje v adresáři v Svobodově a Nolllově *Praze 1945 – 2003*, texty Kateřiny Bečkové či Elišky Varyšové ve věstníku *Za starou Prahu*. (Mimochodem, všechny zmiňované tituly uvádějí jako autory jen Maxe Gronwaldta a Jiřího Chvatlinu, Řehořovo jméno se kromě Pocheho vyskytuje jen v publikaci Domu potravin v *Architektuře ČSR* v roce 1958.) Opět připomínka mikrologická. Jiné měřítko má už nedostatek, který nemohu přejít cudným mlčením: uspořádání položky 13.2 Seznamu použité literatury a pramenů (s. 121–124).

Osobně je mi sympatická neokázalá samozřejmost, s níž Klára Pučerová prezentuje výsledky svého dlouhodobého výzkumu. Takové samozřejmosti je schopen jen ten, kdo svůj předmět důkladně poznal a pochopil. Jako oponent ale nesmím ztratit

ze zřetele i povinnost doktoranda disertační prací prokázat, že bezpečně ovládl všechny složky vědecké práce ve svém oboru, tedy i schopnost výsledky svého poznání a pochopení přesvědčivě sdělit. A tady jsem nucen konstatovat jako hlavní nedostatek předložené práce citelný rozpor: Například v bezpečném rozpoznání vrcholu Tenzerovy tvorby ve 2. polovině 40. let a v sumární charakteristice hotelu Jalta cítím ono poznání a pochopení. Problém ale je, že nejde o něco, o čem by text monografie systematicky přesvědčoval, spíše jen o to, co jím chvílemi prosvítá. Chybí širší dobový kontext díla Antonína Tenzera, ať už jde o souvislosti kulturně politické, ekonomické či sociokulturní, ale paradoxně především o kontext vývoje české a evropské architektury. Například socialistický realismus se nedočká v celé studii podrobnějšího výměru ve svých zdrojích a souvislostech, ač by to bylo pro analýzu klíčového Tenzerova díla podstatné, a vlastně celé historické období 1948 – 1989 vystupuje jako nediferencovaný monolit. Jakou relevanci má ve vztahu k formě hotelu Jalta dál nikterak nerozvedené konstatování, že Antonín Tenzer byl členem KSČ (pozn. 138 na s. 53)?

Ještě jeden detailnější příklad: Autorka akcentovala zajímavý časový souběh dokončování hotelu Jalta a bruselské světové výstavy (EXPO '58 otevřeno 17. dubna 1958, hotel Jalta 31. května 1958) a uvádí i umělce, kteří se podíleli jak na jeho umělecké výbavě, tak na úspěchu československého pavilonu v Bruselu, citlivě rozpoznala problémy uchování komplexního díla v nevyhnutelném konfliktu s potřebami hotelového provozu, vysoký podíl a kvalitu uměleckořemeslných a uměleckých děl ale spojuje jen s osobností, vzděláním a zkušeností Antonína Tenzera, mimo kontext *bruselského zázraku*.

Právě v tom vidím hlavní problém předložené disertace: Nabízí obraz Antonína Tenzera jako solitérní, výjimečné osobnosti, jejíž dílo je nezávislým sledem solitérních děl. Použiji-li toto záměrně vyhrocené konstatování jako souhrnné hodnocení práce, musím na druhou misku vah položit poctivý důkladný výzkum, bohatý soubor obrazového materiálu, soupis Tenzerova díla a soustředěné cenné nové poznatky. Soudím, že jejich hodnota vyvažuje nedostatky převážně literárního charakteru, a mohu tak konstatovat, že splňuje požadavky na disertační práce kladené. Předloženou disertační práci Mgr. Kláry Pučerové *Architekt Antonín Tenzer* proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení klasifikačním stupněm *prospěla***.

V Praze 6. 6. 2015

PhDr. Vladimír Czumalo, CSc.
Akademie múzických umění,
Filmová a televizní fakulta,
Centrum audiovizuálních studií;
Universita Karlova,
Katolická teologická fakulta,
Ústav dějin křesťanského umění